

§. II.

Circa Chriſtianos Principes reſolutio aſſertiuæ.

Manifeſta ſanè eſt circa illos prohibitio in citata Bulla, & in alia, quæ incipit, *Dudum ſiquidem*. Prioris verba ſunt. *Ac quibuſcumque perſonis qualiſcumque dignitatis, etiam Imperialis & Regalis ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis, ſub excommunicationis lætæ ſententiæ pœnâ, quam eo ipſo, ſi contra fecerint, incurrant, diſtrictius inuēbimus, ne ad inſulas, & terras firmas inuentas & inueniendas, detectas & detegendas, verſus Occidentem & Meridiem fabricando & conſtruendo lineam à Polo Arctico ad Polum Antarcticum, ſive terra firme & inſula inuenta & inueniende ſint verſus Indiam, aut verſus aliam quamcumque partem; quæ linea diſtet à qualibet inſularum, quæ vulgariet vocantur de los Azores, & Cabo-Verde, centum leucas verſus Occidentem & Meridiem, vt præfertur, pro mercibus habendis, vel quavis alia de cauſa accedere præſumant, abſque veſtra, atque hæredum & ſucceſſorum veſtrorum prædictorum licentiâ. Non obſtantibus &c.* Sic Pontifex, qui diſtantiâ illam lineam ad ducentas & ſeptuaginta leucas extendit, Herrera decade 1. lib. 2. cap. 10.

Ad terras non detectas prohibicionem extendi ex tenore eiusdem oſtenditur.

28 Atque adeo, mens Pontificis videtur eſſe expreſſa, in fauorem regum Hispaniæ, hiſverbis: *Ita quod omnes inſulae, & terra firme, reperia & reperienda, detectæ & detegenda, præſata linea verſus Occidentem & Meridiem, per alium Regem aut Principem Chriſtianum non fuerint aſſertiuè poſſeſſe, uſque ad diem Natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti proximè præteritum, à quo incipit annus præſens milleſimus quadringentiſimus tertius, quando fuerunt per nuntios & capitaneos veſtros inuenta aliqua prædictarum inſularum, aut floritate Omnipotentis Dei, & cætera, quæ donationem continent poſita. num. 2.* Et poſt ipſam ſic ſubdit: *Decernentes nihilominus per huiusmodi donationem, conſeſſionem, & aſſignationem noſtram, nulli Chriſtiano Principi, qui actualiter præſatas inſulas, & terras firmas poſſederit uſque ad dictum diem Natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti, jus quaſitum ſublatum intelligi poſſe, aut conſerri debere.* Sic Pontifex, ex quibus manifeſtè conſtat omnes terras ultra lineam illam contentas, Regibus Catholicis ab eodem conſeſſas, præter eas, quæ ad Portugalliæ Reges pertinebant, præter quos nullus alius Princeps vique ad diem à Pontifice aſſignatum quidquam poſſidebat. Cùm ergo ampliffima hæc fuerit facta donatio, quando prohibet ne quicquam Principum verè Chriſtianorum illam tranſgrediatur lineam ad terras inuentas, ſive ad inueniendas, ſive pro mereibus vel quauis alia de cauſa, ſine Catholicorum Regum licentiâ ſpeciali, fatiſ eſt illius perſpecta mens; aliàs ſibi eſſet contrarius, dum ex vna parte donationem facit, & ex alia copiam vt Princeps quiuſ Chriſtianus poſſit Reges Catholicos re donatâ ſpoliare: ſicque donatorium falleret; quod eſt ab Eccleſiæ ſinceriffimo a-

gendi ritu penitus alienum: Eccleſia enim in actibus ſuis fraudem non debet aliquam adhibere. *Cap. Per tuas, de donationibus, de quo dictum num. 3.*

29 Eſt autem manifeſtior adhuc prohibitio in Bulla tertia citata, quæ incipit, *Dudum ſiquidem*, in qua ſic idem: *Nos volentes etiam vos fauoribus proſequi gratioſis, motu, & ſcientia, & poteſtatis Apoſtolice ſimilibus, donationem, conſeſſionem, aſſignationem, & litteras prædictas, cum omnibus & ſingulis in eiſdem litteris conuentis clauſulis, ad omnes & ſingulas inſulas, & terras firmas, inuentas & inueniendas, ac detectas & detegendas, quæ nauigando, aut itinere verſus Occidentem, aut Meridiem huiusmodi ſint, veſuerint, vel apparuerint, ſive in partibus Occidentalibus vel Meridionalibus, & Orientalibus, & Indiæ exſtant, auctoritate Apoſtolica in omnibus, & per omnia, &c.* Et paucis interiectis: *Ac quibuſcumque perſonis; etiam cuiuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis, ſub excommunicationis lætæ ſententiæ pœnâ, quam contra facientes eo ipſo incurrant, diſtrictius inhiſcentes, ne ad partes prædictas ad nauigandum, piſcandum, vel inquirendum inſulas, vel terras firmas, aut quouis alio reſpectu ſeu colore, ire, vel mittere quoquo modo præſumant, abſque expreſſa, vel ſpeciali veſtra, ac hæredum, & ſucceſſorum prædictorum licentiâ. Sic Pontifex, adeo perſpicuè vt nullus circa hoc hætere poſſit, niſi qui velit lumini eſſe rebellis.*

30 Calliſtus item tertius ſimiliter prohibuit, & ſub pœna excommunicationis lætæ ſententiæ, ne quis vlla ratione ſe in ea maria introducat, in quibus Portugalliæ Reges nauigationem exercent, quæ nouas prouinciâs ad Meridionales & Orientales plagas ſpectantes, à memoria hominum non cognitâs, detexerunt: prout videri poteſt apud Dom. Solorzânum Tomo 1. lib. 2. cap. 24. Quæ prohibitio & pœna, ſicut alia interdicti per Communitatibus, ſuam vim obtinent, etiam poſtquam Caſtellæ Regnum Portugalliæ Coronæ ſuæ feliciter adiunxerunt. Nam Pontifex in præſato Diplomate de Portugalliæ Regibus, & eorum ſucceſſoribus in perpetuum loquitur: & tales Catholicos noſtri Reges, licet interruptio inopinata turbulentis hiſce temporibus contrarium conata fuerit demonſtrare. Sed erit, erit ſanè interruptio cadens, de qua Euangelicus vates ſic habet: *Propterea erit vobis iniquitas hæc ſicut interruptio cadens, & requiſita in muro excelſo; quoniam ſubitò, dum non ſpectatur, veniet contritio eius.* *Iſaie 30. v. 13.* Iniquitas quidem cum interruptione deprehendiſta eſt, iuſtitia & fidei ſacramentis violatis: ſed verò interruptio cadens; cadet enim præ infirmitate, viribus penitus deſtituta, & ſi quos opprimeret, ſuos dubio procul auctores. Sed ſint alij bono animo, quibus id, quod apud Prophetam ſequitur, poſſumus fiducialiter polliceri. *Quia hæc dicit Dominus Deus Sanctus Iſrael: ſi reuertamini, & quieſcatis, ſaluetis v. 15.* Sic Deus, ſic & Rex noſter piſſimus, & erga nobilem illam regni ſui portionem ſpeciali titulo commiſerationis affectus. Vtinam illi ſapiant & intelligant, & ſic reuertentes quieſcant, & ſalui fiant; neque igne ſit opus, aut ſanguine, ſanguine inquam Chri-

Calliſti 3. prohibitio alia in fauorem Regum Portugalliæ, unde & Regum Catholicorum.

Recons contra hos data rebelio.

Iſaie 30. v. 13.

v. 15.

Ad rebelles adhortatio.

CAPVT III.

An Rex Catholicus Miniſtros Euan-gelicos in Indias proprijs expenſis mittere teneatur, & quales futuri.

Contra prohibitio-nem facien-tes armis excludi poſſunt.

Quam fuerit prohibitio dicta cõ-ueniens?

Aduerſa diluuntur cum nota da doctri-na.

Chriſtiano & fraterno, quem propter cauſam nec juſtam, nec piam velle prodigere, non poteſt non infeliciter cedere, & de ore ingenti Chriſtianorum pectorum, eorumdemque offenſione conſtare.

31 Stet ergo non poſſe Chriſtianos Principes ea, quæ Catholicorum Regum ſunt aſſignata dominiò, ſine eorum licentiâ conquire-re, & armis, aut aliter occupare. Quod ſi fecerint, armis poterunt juſti poſſeſſoris expelli, vt expreſſit Pontifex citata Bulla, *Dudum*; illis verbis: *Vobis, ac hæredibus, & ſucceſſoribus veſtris prædictis, per vos, vel alium, ſeu alios, corporalem inſularum ac terrarum prædictarum poſſeſſionem propriâ auctoritate liberè apprehendendi, ac perpetuo retinendi, illaque aduerſus quocumque impediens etiam defendendi, plenam & liberam facultatem concedentes.* Sic ille.

32 Quam autem hoc conueniens ſit, eleganter oſtendit P. Suarez Diſput. 18. de Fide ſect. 1. n. 7. vbi ita ſcribit: *& quoad hoc poteſt Pontifex unicuique Principi certos terminos præſcribere, quos poſtea ſine iniuſtitiâ tranſgredi non poterit: ſicut factum eſt legitime ab Alexandro Sexto inter Reges Luſitanie & Caſtellæ. Et ratio omnium eſt, quia ita expedit, vt hæc res, quæ in Eccleſiâ gratiſſima eſt, ordinatè fiat: quod maxime eſt neceſſarium, tum ad conſeruandam pacem inter ipſos Chriſtianos Principes; tum etiam vt vnuiſquiſque maiore ſollicitudine procuret bonum gentis ſibi commiſſæ. Vnde hoc rotum pertinet ad Pontificem, tamquam ad principalem motorem, vt ſic dicam: nam Reges ſunt veluti organa & inſtrumenta eius; & ideo nullus poteſt tranſgredi terminos ſibi præſcriptos, quia non poteſt moueri niſi motu. Sic ille.*

33 Quòd autem in contrarium adducebatur, non vrget, quia de Pontificum mente fatiſ conſtare jam vidimus. Licet autem non omnes in ſulæ aut terræ Indicoꝝ tractuum ab Hiſpanis detectæ ſint; poſſunt tamen detegi; & vt numquam detegantur, ob ingentia damna ex diſcordiis inde emerſuris, quibus principale negotium propagationis fidei impediendum, poteſt occupatio talis prohiberi, etiam ſi lux Euangelij, quæ illis inferri poteſt, magnum earumdem bonum ſit, quo videntur tali prohibitione priuari: illud enim omitti poteſt, cùm incertum ſit, & maius bonum in eo genere ſtare poſſit, dum Catholicos Reges ſine impedimento valent in fidei dilatatione procedere. Dixi *Incertum*, rerum experientia teſte, etiã à quibuſdam Principibus, vt à Gallis olim in Braſilia, & alibi: (nam de Angliſ, & Hollandiſ hæreſum venenis infectis, res eſt penitus explorata) terræ quædam occupatæ ſint, nihil propterea aut parùm fides Chriſtiana prouexit. Cùm id etiam compertum ſit in huiusmodi claſſibus multos hæreticos milites, & rei maritimæ adminiſtros commiſſeri: quod ſemper timendum: vnde pro exaltatione fidei nihil, quod momenti alicuius futurum ſit, cum ſufficiēti poteſt fundamento ſperari, ſed potiùs damna non leuia pertimeri.

Circa miſſionem Euan-gelicoꝝ à miniſtrorū præceptum Pontifici.

Catholicorum Regū vrget ſucceſſores, quia donatio cum onere tranſi.

Cap. Rationi.

Fr. Ioannes de Sylua.

Melliſ Indi-ca operarij indiget ex Europa mittendis.

Probos requirit Pontifex, quia filij facti parentum magis quàm verba ſequuntur.

Iuuenaliſ.

34 **G**rauiſſimum circa hoc extat Alexandri Sexti præceptum, ſic enim loquitur in Bulla priori; & inſuper mandamus vobis in virtute ſanctæ obedientiæ, vt (ſicut pollicemini, & non dubitamus pro veſtra magnâ deuotione, & Regia magnanimitate vos eſſe facturos) ad terras firmas, & inſulas prædictas, viros probos, & Deum timentes, doctos, peritos, & expertos, ad inſtruendum incolæ, & habitatores præſatos in fide Catholica, & bonis moribus imbuedum, deſtinare debeatis, omnem debitam diligentiam in præmiſſis adhibentes. Sic ille cum Ferdinando & Iſabella locutus: eius tamen præceptum ad ipſorum etiam ſucceſſores ſpectat, ad quos donatio protenditur, & ita debet cum ſuo onere tranſire. Rationi enim congruit, vt ſuccedat in onere, qui ſubſtituitur in honore. Vt eſt noſſima regula Iuris in 6. & quidem ſucceſſores maioribus ex Indiis ſunt locupletati theſauris, qui etiam noſtris temporibus tranſmittuntur, vt maior propterea obligatio videri debeat, ne plus juſto neceſſariis parcatur expenſis. Et circa obligationem huiusmodi ex prædicto titulo reſultantem acriter & neruoſè diſcurrit Frater Ioannes de Sylua, Franciſcanus, in *Animaduerſionibus pro gubernatione Indiarum, Memoriali tertio.* Quæ indubitabilis eum ſit, non eſt opus circa illam prolixius declamare.

35 At erunt fortè qui dicant fat eſſe Miniſtrorum ſacrorum in regionibus iſtis, quòd vtiã ſic eſſet: ſed melliſ profectò multa, non tamen operarij multi, qui ſcilicet multitudinem melliſ exæquent. Rogamus ergo Dominum melliſ, Deum inquam: rogamus etiam cum, qui melliſ item eſt Dominus Apoſtolico dictamine conſtitutus, vt mittat operarios in meſſem ſuam; tales tamen, quales vidimus ore Pontificis requiſitos. *Vros probos, & Deum timentes, doctos, peritos, & expertos.* Si tales non ſupperunt; ij ſaltem qui futuri ſperantur tales, Religioſa exercitatione formati. Sed qualitates dictas excutiamus.

36 *Probos*: Quia ſi improbi, nihil effici-mus. Quis credet auditui noſtro, quando fidem dictis detrahunt mores peſſimi, & mendax haberi poteſt, qui manifeſtè probatur impurus? *Semel malus ſemper præſumitur eſſe malus.* Sic Regula 8. juris in 6. Sed credant utcumque: faciliùs facta quàm verba ſequentur eorum, qui ſe Patres dicunt, & per Euangelium in Chriſto Ieſu filios ſe genuiſſe gloriantur. Pulchrè & robuſtè Iuuenaliſ, *Satyra 14.* circa hoc Philoſophatus, vbi ex multis illud:

Sic natura iubet; velocius & citiùs nos
Corrumpunt vitiõrum exempla domeſtica,
magnis
Cùm lubeant animos auctõribus. Vnus &
alter

Forſitan

Forſitan hæc ſpernant iuuenes, quibus arte benigna,
 Et meliore luto finxit præcordia Titan.
 Sed reliquos fugienda patrum veſtigia ducunt,
 Et monſtrata diu veteris trahit orbita culpe.
 Abſtineas igitur damnis, huiuſce etenim vel
 Vna potens ratio eſt, ne crimina noſtra ſequantur
 Ex nobis geniti: quoniã dociles imitandiſ
 Turpibus ac prauis omnes ſumus. Circa
 quod multa dici poſſent, quibus tamen hæc
 negamus locum, alibi, Deo auſpice, tribuendum.

37 *Et Deum timentes.* Et quàm id meritò!
 Si Dei timor in regionibus iſtis non adſit, vix
 eſt alius, qui à miniſtro ſacro verè & ſeriò timeatur.
 Habent quò poſſint timorem omnem alium ſubmouere. Prælati abſunt: ſcelerum
 teſtes timidiffimi delatores, & ex quibus plures
 vix vnus idonei teſtis partes explent, de quo Dom.
 Solorzanus *Tomo 2. Lib. 1. Cap. 27. num. 57.* Et nos alibi. Quòd ſi quidquam
 videatur imminere periculi, præſtò eſt cuncti-potentis
 argenti ſubſidium. Si ergo Dei timor non adſit, actum
 eſt de omnibus puræ conſcientiæ ornamentis, & turpitudini
 ianua frequentiffima referata. Et qualis inde Euangelicus
 miniſter, Euangelij ipſius exitioſiffimus infamator?
 Hinc Apoſtoliſ, & Apoſtolicis viris, quibus credita
 mundi conuerſio, laus illa congruit, quæ habetur
*Cant. 5. v. 15. Curra illius columna marmorea, quæ fundata ſunt ſuper
 baſes aureas.* Circa quam Diuus Ambroſius ita loquitur:
*Accipite de Verbo Dei lectum in Cantibus: Curra eius
 columna marmorea fundata ſuper baſes aureas. Significat
 ſcilicet columnas eſſe Apoſtolos, qui fundati ſunt in timore
 Sancto.* Sic ille. A timore ergo Domini fortitudo, & inde
 in Euangelicis operariis de vniuerſis animæ hoſtibus
 ſperandus triumphus, & coronæ victorialis. *Timor Domini
 gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis.*
*Ecli. 1. v. 11. Vbi doctus Interpres ſic ait; Denique timens Deum eſt
 triumphator, idèque coronatus; triumphat enim de peccato,
 mundo, carne, & Dæmone. Hæc ille.*

38 *Doctos.* Falluntur ergo illi, qui ad negotium
 conuerſionis Indorum ſuperuacuum exiſtimant eſſe doctrinam,
 à quâ doctus quis poſſit abſolutè vocari. Plura certè in eo
 occurrunt, quæ ſolius Grammaticæ, & leui quadam
 moraliſ Theologiæ notiã nequeunt expediti. Hinc timori
 Domini ſapientia adnexa à Siracide pro ſalute propria
 & aliorum cù fructu pertractanda, *Corona*, inquit,
 ſapientia timor Domini, replens pacem & ſalutis fructum.
 Vbi ſic Arabicus; *Ex ea multiplicatur doctrina (ex ſapientia
 inquam) & vita, & ſanctitas; & eſt virga vtilitatis, & ſuſtentaculum
 laudis, & honor perpetuus cuiuslibet illam tenenti.* Sic
 ille. Multiplicatio ergo doctrinæ, quæ & glorioſa docenti
 & ſalutaris ipſi, vtiliſque aliis, à timore Domini ſapientia
 maritato. Inde pax, & abundantia pacis, quæ ſcilicet
 repleat animam ſic feliciter ſapientis; tales enim (vt
 experientia notum) paciſici ſunt, & ſtudio aſſidui,
 ac incubantes libris, externos ſolent vitare

timultus, quibus indocti, tædio habentes libros,
 idèque gyro-vagi, frequenter implentur.

39 *Peritos.* Inter doctos & peritos aliquid
 intereſſe diſcriminis ex Tullio *Libr. 3. de Officiis*,
 conſiſtunt quidã, vbi illa eiufdem verba, *Cum ſint
 docti à peritis, facile à ſententia deſiſtunt.* Videtur
 ergo peritus ille eſſe, qui non ſolum doctus eſt,
 ſed etiam ad docendum aptus: neque enim docti
 omnes ſunt ad docendum idonei: & idonei proſectò
 ad conuerſionem Indorum, eoſque in fide & Chriſtiana
 pietate continendos, requiruntur. Vnde Gentium
 Apoſtolus, *Qui & idoneos*, inquit, *nos fecit miniſtros
 noui Teſtamenti.* 2. *Cor. 2. v. 3.* Eſt autem peritia
 timori Dei ſapienter adiuncta, quia Spiritus ſanctus
 dotes iſtas ſua ſententiã copulauit. *Ecli. 25. v. 8.*
 ſic dicens: *Corona ſenium multa peritia, & gloria
 illorum timor Dei.* Vbi peritia videtur quali ſenibus
 propria commendari. Quod quidem in cauſſa præſenti
 mirè congruit, dum monentur ij, quibus cura
 mittendorum Miniſtrorum pro ſalute Indorum
 incumbit, ne iuuenes operi tanto præſticiant,
 niſi in illis morum comperta maturitas ætatis
 defectum ſuppleat, quod non ſemel accidere
 fatiſ eſt compertum: ſicut & ſenes inueniri
 ſenſu quoad grauiã & ſeria penitus deſtitutos.
 Monſtrum inquam illud, quod cum duobus aliis
 ſibi eſſe ſaſtidio Spiritus ſanctus proteſtatur,
 dum *Ecli. 25. v. 3. & 4.* ſic ait: *Tres ſpecies
 odiuit anima mea, & aggrauor valde anima
 illorum: Pauperem ſuperbum: diuitem mendacem:
 ſenem fatuum & inſenſatum.*

40 *Et expertos.* Illuſtre hoc Euangelicorum
 miniſtrorum honeſtamentum, quod & coronam
 Spiritus ſanctus appellauit, iuxta citatum ex
 Siracide locum, & grauium Interpretum expoſitionem.
Corona ſenium multa peritia, peritiam enim
 dicunt experimentum deſignare. Videndus P.
 Corneliuſ. Nullum autem ornamentum coronã
 illuſtrius, immò neque ita illuſtre; vt hinc maturæ
 experientia dignitatem agnoſcamus. Pro eadem ipſe
Cap. 34. v. 9. ſic habet: *Vir in multis expertus
 cogitabit multa: & qui multa didicit, enarrabit
 intelledum.* Quod quidem præſenti aptiſſimum
 inſtituto; cum ex eo habeamus expertos omnium
 aptiſſimos eſſe magiſtros, à quibus hauriri re-
 rum pluriùm, animarum ſtatu conuenientium,
 intelligentia poſſit. Vnde citatus Interpret
 ſic ait: *Iſte ergo cum vocat ſapientem, dignum cui
 credamus, qui per tentationes à celo eruditus eſt,
 & per multorum experientiam prudens doctuſque
 enaſit, vt poſſit & alios docere, conſolari, mederi,
 conſulere, dirigere.* Hæc ille, quæ ad Euangelici
 miniſtri ſpectat munus paucis executus; cuius eſt
 docere, conſolari &c. Tales optat & præcipit
 Pontifex ad Indorum conuerſionem mitti. Ex quo
 illud eliciendum certiffimum aſſertum, in con-
 curſu ad Indica Beneficia multum debere ad
 experientiam oppoſitorum attendi, & eum præ-
 ferendum, qui experientia valeat, ſi virtus nota,
 & doctrina ſufficiens ſuffragetur, aliis, qui in
 litteris, & aliqualem etiam in virtute habeant
 exceſſum. Pro quo ſic P. Stephanus Baunij in
 noua præxi Beneficio

41 *EX* diſis ſequitur, cum Rex Catholicus
 Euangelicos miniſtros in Indias non ita frequenter
 mittat, neque mittere forte poſſit; ſi quos tamen
 ſciat ex iis, qui in Indis degunt, ſedulo huic
 negotio incumbere, teneri eos ſuis ſumptibus
 alere; niſi ipſis aliunde ſuppetat, vel nolint
 Regium patrimonium eã contributione grauare.
 Cum enim teneatur de operariis huic vineæ
 prouidere, eo cum onere traditæ, ſiue ipſi aliunde
 veniant, ſiue ibidem degant, obligatio eſt eadem
 temporaliter ſubueniendi. Et cum Rex nequeat
 ſic laborantes habere præſentes, vt id faciat,
 ad quod tenetur; eam curam debent habere
 Proreges, Præſides, ac Gubernatores, vt Regiam
 & proprias ita conſcientias exonerent; ad hoc
 enim præcipue mittuntur, quia illud eſt in Regiã
 obligatione præcipuum. Quod cum Catholicus
 Rex Ferdinandus & Iſabella probe noſſent, ſic
 ad regium Indicarum ſcripſere Conſilium, vt
 habetur *Tomo. 1. Reſcriptorum Indicarum*, pag.
 13. *Iuxta obligationem & onus, ſub quibus
 Indiarum domini ſumus, & ſtatutum maris
 Oceani, nihil inxiſſimus optamus quàm publi-
 cationem & ampliationem legis Euangelicæ &
 conuerſionem Indorum ad noſtram ſanctam
 fidem Catholicam: & cum ad hoc tanquam ad
 principale intentum, quod habemus, cogitationes
 noſtras & curas dirigamus: Mandamus, & quantum
 poſſumus noſtri Senatus Indiarum Conſiliariis
 iniungimus, vt omni alio reſpectu emolumentis &
 queſtus noſtri poſſiſſimo, eam habeant curam,
 ſibi præcipuam diſponendi omnia, quæ ad conuerſionem
 & doctrinam Indorum ſpectant: & omnium
 maxime aduigilent, & totis ſuis viribus &
 intellectu in id incumbant, vt Miniſtros idoneos
 ad illam prouideant, omnia alia media neceſſaria
 & conuenientia adhibendo, vt Indi, & illarum
 partium indigenæ conuertantur, & in agnitione
 Dei & Domini noſtri perſeuerent, ad honorem &
 laudem ſui ſanctiſſimi Nominis. Vt hoc præſens
 Noſtrum ſollicitudinis noſtræ partem, quæ ad
 nos conſtrahit, adimplendo, & cui tanoperè
 ſatisfacere cupimus, noſtri Conſilij Auditores
 conſcientias ſuas ex-*

42 *Q*uidquid de excluſione eorum
 ſit, quòs commoda tantum temporalia ad iſtas
 pertrahunt regiones; in quo non variã conuenientia
 rationes occurrunt, propter quas poteſt lex id
 canens à Rege noſtro conſtitui; circa alios cum
 diſtinctione loquendo,
 Dico primò. Exteri ex iis Prouinciis, quæ
 Regi noſtro vt vero domino ſubiectæ ſunt,
 immeritò videntur in negotio curandæ ſalutis
 Indorum excluſi. Probatuſ manifeſtè: nam
 Reges noſtri debent, iuxta obligationem, quam
 ipſi, vt num. præcedenti vidimus, recognoſcunt,
 idoneos miniſtros ad ſalutem Indorum prouid-
 dere: Atqui exteri diſtarum Prouinciãrum
 idonei eſſe poſſunt: ergo immeritò videntur
 excluſi. Major eſt clara, & Minor comperta
 ratione & experientia. Ratione inquam, quia
 idoneum miniſtrum conſtituunt ea, quæ Cap.
 præcedenti à Pontifice vidimus requiſita: omnia
 autem illa in præſatis poſſunt reperiri; quia
 nihil conſingi poteſt, propter quod valeat
 quantumuis leuis incapacitatis vmbra demon-
 ſtrari. Experientia autem non vnũ aut alterum,
 ſed complures hiſtoria dignos oſtendit,
 qui regnum Chriſti cum regno pariter Regum
 noſtrorum egregiis laboribus propagarunt.
 In Indiã quidem Orientali, & eidem proximiſ
 Prouinciis, Apoſtolicis viri conuerſionem
 mirabiliter promouerunt, quos noſtræ hiſtor-
 iæ, & nonnulla aliorum, veritate contra in-
 iudiciã caliginem albefcente, concelebrant. An-
 tonius Criminalis Proto-martyr Societatis, Alexander
 Balignanus, Mathæus Riccius, Michaël Rogerius,
 Carolus Spinola Martyrio & ſanguine nobiliſſimus;
 Laurentius Maſſonius, Marcellus Maſtrillus, à celo
 Martyr initiatus, Rodolphus Aquaiua, & ipſe
 Martyrij lætrea & natalibus illuſtriſſimus; Organtius
 Brixianus, Patulus Camarius, Ioannes Baptiſta
 Zola, Franciſcus Almeriquius, Alexander
 Vallaregius, Hieronymus ab Angelis; vt
 omittam alios. In Occidentali Angelus Monitola,
 Horatius Veccius, Ioannes Darius, Simon
 Maieta, Iulius Paſchalis, Antonius Riparius,
 Camillus Conſtantius, & plures alij, qui ad
 experientiam captandam abundè ſufficiunt.
 Et quamuis nonnulli ex iſtis in iis ſint
 nati regionibus, qui Catholicæ Regi non ſub-
 ſunt; id ſanè non obſtat; tum quia plurimũ
 illius vaſalli ſunt nati: tum etiam quia inde ro-
 buſtiſ

43 *Q*uidquid de excluſione eorum
 ſit, quòs commoda tantum temporalia ad iſtas
 pertrahunt regiones; in quo non variã conuenientia
 rationes occurrunt, propter quas poteſt lex id
 canens à Rege noſtro conſtitui; circa alios cum
 diſtinctione loquendo,
 Dico primò. Exteri ex iis Prouinciis, quæ
 Regi noſtro vt vero domino ſubiectæ ſunt,
 immeritò videntur in negotio curandæ ſalutis
 Indorum excluſi. Probatuſ manifeſtè: nam
 Reges noſtri debent, iuxta obligationem, quam
 ipſi, vt num. præcedenti vidimus, recognoſcunt,
 idoneos miniſtros ad ſalutem Indorum prouid-
 dere: Atqui exteri diſtarum Prouinciãrum
 idonei eſſe poſſunt: ergo immeritò videntur
 excluſi. Major eſt clara, & Minor comperta
 ratione & experientia. Ratione inquam, quia
 idoneum miniſtrum conſtituunt ea, quæ Cap.
 præcedenti à Pontifice vidimus requiſita: omnia
 autem illa in præſatis poſſunt reperiri; quia
 nihil conſingi poteſt, propter quod valeat
 quantumuis leuis incapacitatis vmbra demon-
 ſtrari. Experientia autem non vnũ aut alterum,
 ſed complures hiſtoria dignos oſtendit,
 qui regnum Chriſti cum regno pariter Regum
 noſtrorum egregiis laboribus propagarunt.
 In Indiã quidem Orientali, & eidem proximiſ
 Prouinciis, Apoſtolicis viri conuerſionem
 mirabiliter promouerunt, quos noſtræ hiſtor-
 iæ, & nonnulla aliorum, veritate contra in-
 iudiciã caliginem albefcente, concelebrant. An-
 tonius Criminalis Proto-martyr Societatis, Alexander
 Balignanus, Mathæus Riccius, Michaël Rogerius,
 Carolus Spinola Martyrio & ſanguine nobiliſſimus;
 Laurentius Maſſonius, Marcellus Maſtrillus, à celo
 Martyr initiatus, Rodolphus Aquaiua, & ipſe
 Martyrij lætrea & natalibus illuſtriſſimus; Organtius
 Brixianus, Patulus Camarius, Ioannes Baptiſta
 Zola, Franciſcus Almeriquius, Alexander
 Vallaregius, Hieronymus ab Angelis; vt
 omittam alios. In Occidentali Angelus Monitola,
 Horatius Veccius, Ioannes Darius, Simon
 Maieta, Iulius Paſchalis, Antonius Riparius,
 Camillus Conſtantius, & plures alij, qui ad
 experientiam captandam abundè ſufficiunt.
 Et quamuis nonnulli ex iſtis in iis ſint
 nati regionibus, qui Catholicæ Regi non ſub-
 ſunt; id ſanè non obſtat; tum quia plurimũ
 illius vaſalli ſunt nati: tum etiam quia inde ro-
 buſtiſ

44 *Q*uidquid de excluſione eorum
 ſit, quòs commoda tantum temporalia ad iſtas
 pertrahunt regiones; in quo non variã conuenientia
 rationes occurrunt, propter quas poteſt lex id
 canens à Rege noſtro conſtitui; circa alios cum
 diſtinctione loquendo,
 Dico primò. Exteri ex iis Prouinciis, quæ
 Regi noſtro vt vero domino ſubiectæ ſunt,
 immeritò videntur in negotio curandæ ſalutis
 Indorum excluſi. Probatuſ manifeſtè: nam
 Reges noſtri debent, iuxta obligationem, quam
 ipſi, vt num. præcedenti vidimus, recognoſcunt,
 idoneos miniſtros ad ſalutem Indorum prouid-
 dere: Atqui exteri diſtarum Prouinciãrum
 idonei eſſe poſſunt: ergo immeritò videntur
 excluſi. Major eſt clara, & Minor comperta
 ratione & experientia. Ratione inquam, quia
 idoneum miniſtrum conſtituunt ea, quæ Cap.
 præcedenti à Pontifice vidimus requiſita: omnia
 autem illa in præſatis poſſunt reperiri; quia
 nihil conſingi poteſt, propter quod valeat
 quantumuis leuis incapacitatis vmbra demon-
 ſtrari. Experientia autem non vnũ aut alterum,
 ſed complures hiſtoria dignos oſtendit,
 qui regnum Chriſti cum regno pariter Regum
 noſtrorum egregiis laboribus propagarunt.
 In Indiã quidem Orientali, & eidem proximiſ
 Prouinciis, Apoſtolicis viri conuerſionem
 mirabiliter promouerunt, quos noſtræ hiſtor-
 iæ, & nonnulla aliorum, veritate contra in-
 iudiciã caliginem albefcente, concelebrant. An-
 tonius Criminalis Proto-martyr Societatis, Alexander
 Balignanus, Mathæus Riccius, Michaël Rogerius,
 Carolus Spinola Martyrio & ſanguine nobiliſſimus;
 Laurentius Maſſonius, Marcellus Maſtrillus, à celo
 Martyr initiatus, Rodolphus Aquaiua, & ipſe
 Martyrij lætrea & natalibus illuſtriſſimus; Organtius
 Brixianus, Patulus Camarius, Ioannes Baptiſta
 Zola, Franciſcus Almeriquius, Alexander
 Vallaregius, Hieronymus ab Angelis; vt
 omittam alios. In Occidentali Angelus Monitola,
 Horatius Veccius, Ioannes Darius, Simon
 Maieta, Iulius Paſchalis, Antonius Riparius,
 Camillus Conſtantius, & plures alij, qui ad
 experientiam captandam abundè ſufficiunt.
 Et quamuis nonnulli ex iſtis in iis ſint
 nati regionibus, qui Catholicæ Regi non ſub-
 ſunt; id ſanè non obſtat; tum quia plurimũ
 illius vaſalli ſunt nati: tum etiam quia inde ro-
 buſtiſ

3. *Quaſtione 13.* communem doctrinam
 amplexus: Ad bonum commune Beneficia cum
 ordinentur ex rei natura, fieri poteſt, vt
 doctus ſanctiori idote præferri debeat, expertus
 meliori, qui tamen rerum uſu, experientiaque non
 polleat; eo quòd (inquit D. Thomas 2. 2. qu. 66.
 arti. 2.) ille qui minus eſt ſanctus, & minus ſciens,
 poteſt magis conferre ad bonum commune propter
 potentiam vel induſtriam ſecularem, vel propter
 aliquid huiuſmodi: & quia diſpenſationes ſpiri-
 tualium principaliter ordinantur ad vtilitatem
 communem, ſecundum illud. 1. ad *Corinth. 12.*
 Vniuique datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem:
 idèque quandoque abſque acceptione perſonarum in
 diſpenſatione ſpiritalium illi, qui ſunt ſimpliciter
 minus boni, melioribus præferuntur. Sic ille. Quod
 etiam cum aliis tradit Diana *Parte 3. Tract. 5.*
Reſolut. 110. & Thomas Hurtadus *Tract. 12.*
 num. 13. 16. & ſeq. Sed de his alibi magis
 ex profeſſo.

Peritos ite
 & quid
 peritia.
 Tullius.
 D. Thom.
 2. Cor. 2.
 v. 3.
 Eccli. 25.
 v. 8.
 Timor
 Domini
 quomodo
 coniungatur.

Corollarium peculiare.

41 *EX* diſis ſequitur, cum Rex Catholicus
 Euangelicos miniſtros in Indias non ita frequenter
 mittat, neque mittere forte poſſit; ſi quos tamen
 ſciat ex iis, qui in Indis degunt, ſedulo huic
 negotio incumbere, teneri eos ſuis ſumptibus
 alere; niſi ipſis aliunde ſuppetat, vel nolint
 Regium patrimonium eã contributione grauare.
 Cum enim teneatur de operariis huic vineæ
 prouidere, eo cum onere traditæ, ſiue ipſi aliunde
 veniant, ſiue ibidem degant, obligatio eſt eadem
 temporaliter ſubueniendi. Et cum Rex nequeat
 ſic laborantes habere præſentes, vt id faciat,
 ad quod tenetur; eam curam debent habere
 Proreges, Præſides, ac Gubernatores, vt Regiam
 & proprias ita conſcientias exonerent; ad hoc
 enim præcipue mittuntur, quia illud eſt in Regiã
 obligatione præcipuum. Quod cum Catholicus
 Rex Ferdinandus & Iſabella probe noſſent, ſic
 ad regium Indicarum ſcripſere Conſilium, vt
 habetur *Tomo. 1. Reſcriptorum Indicarum*, pag.
 13. *Iuxta obligationem & onus, ſub quibus
 Indiarum domini ſumus, & ſtatutum maris
 Oceani, nihil inxiſſimus optamus quàm publi-
 cationem & ampliationem legis Euangelicæ &
 conuerſionem Indorum ad noſtram ſanctam
 fidem Catholicam: & cum ad hoc tanquam ad
 principale intentum, quod habemus, cogitationes
 noſtras & curas dirigamus: Mandamus, & quantum
 poſſumus noſtri Senatus Indiarum Conſiliariis
 iniungimus, vt omni alio reſpectu emolumentis &
 queſtus noſtri poſſiſſimo, eam habeant curam,
 ſibi præcipuam diſponendi omnia, quæ ad conuerſionem
 & doctrinam Indorum ſpectant: & omnium
 maxime aduigilent, & totis ſuis viribus &
 intellectu in id incumbant, vt Miniſtros idoneos
 ad illam prouideant, omnia alia media neceſſaria
 & conuenientia adhibendo, vt Indi, & illarum
 partium indigenæ conuertantur, & in agnitione
 Dei & Domini noſtri perſeuerent, ad honorem &
 laudem ſui ſanctiſſimi Nominis. Vt hoc præſens
 Noſtrum ſollicitudinis noſtræ partem, quæ ad
 nos conſtrahit, adimplendo, & cui tanoperè
 ſatisfacere cupimus, noſtri Conſilij Auditores
 conſcientias ſuas ex-*

Non ſolum
 qui mittit
 tur Euan-
 gelij Mini-
 ſtri, ſed
 quicumque
 alij in In-
 dijs alieniſ
 liberaliter.

Curam
 Miniſtro-
 rum Ca-
 tholicæ Ro-
 gæ agno-
 ſcenti eſſe
 præcipuã.

Maximè
 notanda
 verba.

42 *Q*uidquid de excluſione eorum
 ſit, quòs commoda tantum temporalia ad iſtas
 pertrahunt regiones; in quo non variã conuenientia
 rationes occurrunt, propter quas poteſt lex id
 canens à Rege noſtro conſtitui; circa alios cum
 diſtinctione loquendo,
 Dico primò. Exteri ex iis Prouinciis, quæ
 Regi noſtro vt vero domino ſubiectæ ſunt,
 immeritò videntur in negotio curandæ ſalutis
 Indorum excluſi. Probatuſ manifeſtè: nam
 Reges noſtri debent, iuxta obligationem, quam
 ipſi, vt num. præcedenti vidimus, recognoſcunt,
 idoneos miniſtros ad ſalutem Indorum prouid-
 dere: Atqui exteri diſtarum Prouinciãrum
 idonei eſſe poſſunt: ergo immeritò videntur
 excluſi. Major eſt clara, & Minor comperta
 ratione & experientia. Ratione inquam, quia
 idoneum miniſtrum conſtituunt ea, quæ Cap.
 præcedenti à Pontifice vidimus requiſita: omnia
 autem illa in præſatis poſſunt reperiri; quia
 nihil conſingi poteſt, propter quod valeat
 quantumuis leuis incapacitatis vmbra demon-
 ſtrari. Experientia autem non vnũ aut alterum,
 ſed complures hiſtoria dignos oſtendit,
 qui regnum Chriſti cum regno pariter Regum
 noſtrorum egregiis laboribus propagarunt.
 In Indiã quidem Orientali, & eidem proximiſ
 Prouinciis, Apoſtolicis viri conuerſionem
 mirabiliter promouerunt, quos noſtræ hiſtor-
 iæ, & nonnulla aliorum, veritate contra in-
 iudiciã caliginem albefcente, concelebrant. An-
 tonius Criminalis Proto-martyr Societatis, Alexander
 Balignanus, Mathæus Riccius, Michaël Rogerius,
 Carolus Spinola Martyrio & ſanguine nobiliſſimus;
 Laurentius Maſſonius, Marcellus Maſtrillus, à celo
 Martyr initiatus, Rodolphus Aquaiua, & ipſe
 Martyrij lætrea & natalibus illuſtriſſimus; Organtius
 Brixianus, Patulus Camarius, Ioannes Baptiſta
 Zola, Franciſcus Almeriquius, Alexander
 Vallaregius, Hieronymus ab Angelis; vt
 omittam alios. In Occidentali Angelus Monitola,
 Horatius Veccius, Ioannes Darius, Simon
 Maieta, Iulius Paſchalis, Antonius Riparius,
 Camillus Conſtantius, & plures alij, qui ad
 experientiam captandam abundè ſufficiunt.
 Et quamuis nonnulli ex iſtis in iis ſint
 nati regionibus, qui Catholicæ Regi non ſub-
 ſunt; id ſanè non obſtat; tum quia plurimũ
 illius vaſalli ſunt nati: tum etiam quia inde ro-
 buſtiſ

43 *Q*uidquid de excluſione eorum
 ſit, quòs commoda tantum temporalia ad iſtas
 pertrahunt regiones; in quo non variã conuenientia
 rationes occurrunt, propter quas poteſt lex id
 canens à Rege noſtro conſtitui; circa alios cum
 diſtinctione loquendo,
 Dico primò. Exteri ex iis Prouinciis, quæ
 Regi noſtro vt vero domino ſubiectæ ſunt,
 immeritò videntur in negotio curandæ ſalutis
 Indorum excluſi. Probatuſ manifeſtè: nam
 Reges noſtri debent, iuxta obligationem, quam
 ipſi, vt num. præcedenti vidimus, recognoſcunt,
 idoneos miniſtros ad ſalutem Indorum prouid-
 dere: Atqui exteri diſtarum Prouinciãrum
 idonei eſſe poſſunt: ergo immeritò videntur
 excluſi. Major eſt clara, & Minor comperta
 ratione & experientia. Ratione inquam, quia
 idoneum miniſtrum conſtituunt ea, quæ Cap.
 præcedenti à Pontifice vidimus requiſita: omnia
 autem illa in præſatis poſſunt reperiri; quia
 nihil conſingi poteſt, propter quod valeat
 quantumuis leuis incapacitatis vmbra demon-
 ſtrari. Experientia autem non vnũ aut alterum,
 ſed complures hiſtoria dignos oſtendit,
 qui regnum Chriſti cum regno pariter Regum
 noſtrorum egregiis laboribus propagarunt.
 In Indiã quidem Orientali, & eidem proximiſ
 Prouinciis, Apoſtolicis viri conuerſionem
 mirabiliter promouerunt, quos noſtræ hiſtor-
 iæ, & nonnulla aliorum, veritate contra in-
 iudiciã caliginem albefcente, concelebrant. An-
 tonius Criminalis Proto-martyr Societatis, Alexander
 Balignanus, Mathæus Riccius, Michaël Rogerius,
 Carolus Spinola Martyrio & ſanguine nobiliſſimus;
 Laurentius Maſſonius, Marcellus Maſtrillus, à celo
 Martyr initiatus, Rodolphus Aquaiua, & ipſe
 Martyrij lætrea & natalibus illuſtriſſimus; Organtius
 Brixianus, Patulus Camarius, Ioannes Baptiſta
 Zola, Franciſcus Almeriquius, Alexander
 Vallaregius, Hieronymus ab Angelis; vt
 omittam alios. In Occidentali Angelus Monitola,
 Horatius Veccius, Ioannes Darius, Simon
 Maieta, Iulius Paſchalis, Antonius Riparius,
 Camillus Conſtantius, & plures alij, qui ad
 experientiam captandam abundè ſufficiunt.
 Et quamuis nonnulli ex iſtis in iis ſint
 nati regionibus, qui Catholicæ Regi non ſub-
 ſunt; id ſanè non obſtat; tum quia plurimũ
 illius vaſalli ſunt nati: tum etiam quia inde ro-
 buſtiſ

44 *Q*uidquid de excluſione eorum
 ſit, quòs commoda tantum temporalia ad iſtas
 pertrahunt regiones; in quo non variã conuenientia
 rationes occurrunt, propter quas poteſt lex id
 canens à Rege noſtro conſtitui; circa alios cum
 diſtinctione loquendo,
 Dico primò. Exteri ex iis Prouinciis, quæ
 Regi noſtro vt vero domino ſubiectæ ſunt,
 immeritò videntur in negotio curandæ ſalutis
 Indorum excluſi. Probatuſ manifeſtè: nam
 Reges noſtri debent, iuxta obligationem, quam
 ipſi, vt num. præcedenti vidimus, recognoſcunt,
 idoneos miniſtros ad ſalutem Indorum prouid-
 dere: Atqui exteri diſtarum Prouinciãrum
 idonei eſſe poſſunt: ergo immeritò videntur
 excluſi. Major eſt clara, & Minor comperta
 ratione & experientia. Ratione inquam, quia
 idoneum miniſtrum conſtituunt ea, quæ Cap.
 præcedenti à Pontifice vidimus requiſita: omnia
 autem illa in præſatis poſſunt reperiri; quia
 nihil conſingi poteſt, propter quod valeat
 quantumuis leuis incapacitatis vmbra demon-
 ſtrari. Experientia autem non vnũ aut alterum,
 ſed complures hiſtoria dignos oſtendit,
 qui regnum Chriſti cum regno pariter Regum
 noſtrorum egregiis laboribus propagarunt.
 In Indiã quidem Orientali, & eidem proximiſ